

انجمن علمی
مدیریت و دولتی‌ها ایران

Measuring and Validate Good Governance Model with Sustainable Development Approach (Case Study: Sistan and Baluchestan Province)

Vahid Peyghan

PhD Student in Public Administration, Department of Public Administration, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

Noor Mohammad Yaghoubi

Professor, Entrepreneurship Management Department, Faculty of Economics, Management and Accounting, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

Aleme Keikha*

Assistant Professor, Entrepreneurship Management Department, Faculty of Economics, Management and Accounting, University of Sistan & Baluchestan, Zahedan, Iran.

Received: 02/03/2022

Accepted: 03/07/2022

Abstract:

Protecting the environment, promoting welfare, and so on. These transformations have changed the approach from economic growth to sustainable development approach; nevertheless, the subject that how to achieve the goals of sustainable development remains a global challenge. One of the most important tools known for the proper implementation of the sustainable development approach is good governance. The purpose of this study is to measure and validate the model of good governance with sustainable development approach based on the SOARA technique. The research method is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of implementation method and employed structural-equation modeling. The statistical population of this study includes managers and experts of the governorate and faculty members in university of Sistan and Baluchestan province reaching 816 people who were selected by stratified random sampling method, 400 people as a sample size. In order to collect information, a questionnaire was used and validity was assessed using confirmatory factor analysis and reliability was measured and confirmed by combined reliability method. In order to analyze the data, structural-equation modeling method was used in Smart PLS software version2. As well, SOARA technique was used to prioritize the components and indicators of the research. The results showed that voice and accountability index with a final weight of 0.141, quality of rules with a weight of 0.131; Corruption control weighing 0.123; Rule of law weighing 0.102; Transparency weighing 0.09950 are the top factors in good governance model based on sustainable development approach in Sistan and Baluchestan province.

Keywords: Good Governance Model, Sustainable Development, SOARA Technique, Sistan and Baluchestan Province.

Corresponding Author, Email: keikha@entp.usb.ac.ir

Original Article

DOI: 10.22034/jipas.2022.332120.1366

Print ISSN: 2676-6256

Online ISSN: 2676-606X

سنجش و اعتباریابی الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه‌ای در سیستان و بلوچستان)

وحید پیغان*

دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، زاهدان، ایران.

نورمحمد یعقوبی

استاد گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

عالمه کیخا

استادیار دانشکده مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۲

دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۱

چکیده: از دهه‌های متمادی نگرانی فزاینده‌ای در مورد افزایش فقر، افزایش نابرابری، حفاظت از محیط زیست، ارتقای رفاه و غیره وجود داشته است. این تغییرات موجب تغییر رویکرد جوامع و دولت‌ها از رشد اقتصادی به رویکرد نوین توسعه پایدار شده است. با این وجود موضوع چگونگی دستیابی به اهداف توسعه پایدار همچنان چالشی جهانی است و یکی از مهم‌ترین ابزارهای شناخته شده برای اجرای صحیح رویکرد توسعه پایدار، حکمرانی خوب است. هدف از انجام این پژوهش سنجش و اعتباریابی الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار بر اساس تکنیک سوآرا است. روش تحقیق بر اساس هدف کاربردی و بر اساس روش اجرا توصیفی-پیمایشی است و از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش مدیران و کارشناسان استانداری، فرمانداری و اعضای هیئت علمی دانشگاه در استان سیستان و بلوچستان به تعداد ۸۱۶ نفر است که بر اساس روش تصادفی طبقه‌ای تعداد ۲۶۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه استفاده شد. روایی پرسشنامه پژوهش با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی و پایایی با روش پایایی ترکیبی سنجش و مورد تأیید قرار گرفت. نتایج مطالعه نشان داد در الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار، شاخص اظهارنظر و پاسخگویی با وزن نهایی (۰/۱۴۱)؛ کیفیت قوانین با وزن (۰/۱۳۱)؛ کنترل فساد با وزن (۰/۱۲۳)؛ حاکمیت قانون با وزن (۰/۱۰۲)؛ شفافیت با وزن (۰/۰۹۹) در رتبه‌های اول تا پنجم قرار دارند.

واژگان کلیدی: حکمرانی خوب، توسعه پایدار، تکنیک سوآرا، استان سیستان و بلوچستان.

* نویسنده مسئول: keikha@entp.usb.ac.ir

نوع مقاله: پژوهشی

DOI: 10.22034/jipas.2022.332120.1366

شاپا چاپی: ۶۲۵۶-۲۶۷۶

شاپا الکترونیک: ۲۶۷۶-۶۰۶X

مقدمه

امروزه حکومت‌ها تمایل زیادی برای درک ماهیت حکمرانی خوب به عنوان ابزار ارتقای فرایند توسعه‌یافتگی دارند. نهادهای مالی بین‌المللی نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول بر این عقیده‌اند که حکمرانی خوب یک ضرورت حیاتی برای کمک به تحقق برنامه‌های توسعه‌یافتگی پایدار^۱ است (Cardos, 2014). یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و دغدغه‌های صاحب‌نظران و نخبگان سیاسی کشورهای درحال توسعه بحث توسعه‌نیافتگی است (یاراحمدی و الماسی فرد، ۱۳۹۶) و این موضوع مشکلات فراوانی نظیر فقر، نابرابری، تبعیض، فساد، تخصیص نادرست منابع انسانی و مادی، بی‌ثباتی اقتصادی و سیاسی، نرخ تورم بالا و غیره را به دنبال دارد (زاینده‌رودی و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین بایستی مسیر توسعه جدیدی ترسیم شود؛ یعنی نوعی از توسعه که پایداری، پیشرفت و ترقی بشر نه فقط در چند مکان و به مدت چند سال بلکه در کل این سیاره خاکی و برای آینده‌ای دوردست را در پی داشته باشد (مولایی و امین منصور، ۱۳۹۸). از سوی دیگر مطالعات انجام‌شده در سال‌های اخیر نشان می‌دهد یکی از عواملی که می‌تواند فرایند توسعه کشورها و دستیابی به توسعه پایدار را تسهیل کند، مسئله حکمرانی^۲ است (آرایی و همکاران، ۱۳۹۶). از میان رویکردهای مختلف، رویکرد حکمرانی خوب^۳ به عنوان یکی از رویکردهای نوین به توسعه از اهمیت زیادی برخوردار است (امام‌جمعه‌زاده، ۱۳۹۶). تا آنجا که نهادهای مالی بین‌المللی نظیر صندوق بین‌المللی پول^۴ و بانک جهانی^۵ وجود این رویکرد را برای توسعه جوامع درحال توسعه بسیار ضروری و حیاتی می‌دانند (رزمی و همکاران، ۱۳۹۴). لذا حکمرانی خوب نه تنها روایتی نو از مفاهیمی چون دموکراسی، حقوق بشر، پاسخگویی، مشارکت و حاکمیت قانون است، در عین حال چارچوبی ایجاد می‌کند که همه این اهداف و ارزش‌ها در یک جا جمع شوند و اهداف توسعه انسانی اعم از توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی با محوریت مردم دنبال شود (دقتی و همکاران، ۱۳۹۹). از سوی دیگر در بخش خدمات دولتی نوین به جای اینکه حکومت‌ها صرفاً نقش هدایتی را عهده‌دار باشند و به عنوان محرک نیروهای بازار عمل کنند، به توانمندسازی شهروندان و خلق ارزش‌های مشترک میان آن‌ها پرداخته و ایجاد ائتلافی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و نهادهای مدنی را مورد توجه قرار می‌دهند (آرایی و همکاران، ۱۳۹۶) که نتایجی نظیر پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت،

1. Sustainable Development
2. Governance
3. Good Governance
4. International Monetary Fund
5. World Bank

مسئولیت‌پذیری، کارایی، اثربخشی، عدالت و انصاف را به دنبال دارد و در اتخاذ سیاست‌های پیش‌بینی‌شده، آشکار و صریح دولت، بروکراسی شفاف، پاسخگویی شفاف دستگاه‌های اجرایی، مشارکت فعال مردم در امور مختلف اجتماعی و سیاسی و همچنین برابری همه افراد در برابر قانون تبلور پیدا می‌کند (حاجیلو و همکاران، ۱۴۰۰). حکمرانی خوب و توسعه پایدار دو جنبه کلیدی را به اشتراک می‌گذارند: اول اینکه هدف هر دو گسترش مشارکت عمومی است و هر دو مفهوم محیطی را ایجاد می‌کنند که در آن دولت‌ها، سازمان‌های اجتماعی، بخش خصوصی و افراد می‌توانند فعالانه در برنامه‌ریزی و مدیریت جامعه شرکت کنند. لذا پایداری و حکمرانی نیازمند تأکید بر رویکردهای شفاف و مطلوب در تصمیم‌گیری است. همچنین هر دو مفهوم فرایندمحور و نتیجه‌گرا هستند (کندری و محمودی، ۱۳۹۷). از این رو در جوامع درحال توسعه از جمله جمهوری اسلامی ایران بایستی به مفهوم حکمرانی خوب و عوامل مؤثر بر آن توجه ویژه‌ای شود تا فرایند توسعه پایدار تسهیل گردد. بر اساس آخرین گزارش منتشرشده از سازمان شفافیت بین‌الملل، ایران از لحاظ فساد مالی و گسترش آن در میان ۱۸۰ کشور جهان رتبه ۱۴۶ را کسب کرده است و بر اساس وضعیت نهادهای دموکراتیک و شاخص‌های فساد، نمره ایران در این رده‌بندی ۲۶ است که نشان‌دهنده گسترده بودن پدیده فساد در فضای اجتماعی و اداری ایران است. اگرچه جامعه ایران جامعه‌ای توأم با گرایش‌های مذهبی و ملی است که پدیده فساد را زشت و قبیح می‌دانند و همواره بر مبارزه با آن تأکید می‌کنند، ولی شیوع فساد در جامعه مسیر بسیاری از پیشرفت‌های اجتماعی و ملی و توسعه پایدار را بسته است و هزینه‌های بسیاری را بر دوش کشور و مردم گذاشته است که یکی از مهم‌ترین این خسارت‌ها در بعد کلان افزایش فاصله طبقاتی و اجتماعی در سطح جامعه و در نهایت عدم توسعه است (کیخا و شهبخش قلمی، ۱۳۹۹). این امر در استان‌های مرزی نظیر استان سیستان و بلوچستان ضروری‌تر به نظر می‌رسد؛ چراکه این استان با برخورداری از موقعیت استراتژیک و منابع غنی، برای توسعه همه‌جانبه شرایط بالقوه بسیار مناسبی دارد. اما متأسفانه از ظرفیت‌های انسانی، امکانات و مواهب طبیعی آن در جهت دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی به شکل مطلوبی بهره‌برداری نشده است. لذا بررسی مسائل و چالش‌های عمده نظام حکمرانی استان سیستان و بلوچستان و وجود معضلات بسیار در این استان نشان‌دهنده نظارت نامناسب یا فقدان نظارت مطلوب بر کار دستگاه‌های دولتی است که توجه به حوزه حکمرانی خوب و همچنین توسعه پایدار در استان سیستان و بلوچستان را ضرورتی انکارناپذیر می‌سازد. از این رو پژوهش حاضر به دنبال سنجش و اعتباریابی الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار در سازمان‌های دولتی استان سیستان و بلوچستان بر اساس تکنیک سوارا است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حکمرانی خوب از دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات توسعه شد. بانک جهانی نخستین مرجعی است که در این زمینه مباحثی را عنوان نموده و در گزارش سال ۱۹۸۹ از آن به عنوان نظام قضایی قابل اعتماد، نظام عمومی کارآمد و نظام اداری پاسخگو یاد کرد (Dhaoui, 2019). در همین راستا برنامه عمران سازمان ملل متحد حکمرانی خوب را اداره امور عمومی بر مبنای حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارا و مشارکت گسترده شهروندان در فرایند حکومت‌داری می‌داند (Raiborn & et al, 2017). اتحادیه اروپا نیز حکمرانی خوب را مدیریت شفاف و پاسخگو در یک کشور با هدف تضمین توسعه اقتصادی و اجتماعی عادلانه و پایدار تعریف نموده است (صحرائی و محمودی‌نیا، ۱۳۹۷). ظرفیت‌سازی در زمینه بهبود منابع انسانی، تقویت خطمشی، مدیریت مالی، ایجاد و ارتقای شراکت در زمینه رشد کارساز اقتصادی عناصری است که بیسواس^۱ در تعریف خود از حکمرانی خوب به آن‌ها اشاره می‌کند (Biswas et al, 2018). حکمرانی خوب در واقع به مجموعه‌ای از ویژگی‌های کیفی مربوط به فرآیندهای قانون‌گذاری و مبنای نهادی آن‌ها اشاره دارد و شاخص‌هایی نظیر افزایش مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، دسترسی عمومی به اطلاعات، مبارزه با فساد و حاکمیت قانون را در بر می‌گیرد (Biermann & et al, 2014). در تعریفی دیگر، حکمرانی خوب شامل احترام گذاشتن سیاستمداران و نهادها به حقوق بشر و اصول دموکراسی و حاکمیت قانون است. همچنین حکمرانی خوب به‌طور خاص به موضوع مدیریت منابع عمومی برای ایجاد اقتصادی پایدار و شیوه‌های توزیع عادلانه مربوط می‌شود (قلی‌پور، ۱۳۸۷). لازم به ذکر است با برقراری الگوی حکمرانی خوب و ساختار آن در روابط اجتماعی، تفکر عمودی و سلسله‌مراتبی جایگاه خود را از دست می‌دهد و اجزا به‌طور هوشمندانه در قالب شبکه و در منطق آن با ابزارهای نوین ارتباطی باهم تعامل می‌کنند (Holohan, 2010). در یک جمع‌بندی کلی، مهم‌ترین مفاهیم مورد توجه در نظریه حکمرانی خوب عبارتند از:

- دولتی که اداره امور را در دست دارد از پشتوانه انتخاب و اعتماد مردمی برخوردار باشد و به عبارت دیگر قدرت خود را بر اساس نوعی «قرارداد اجتماعی» کسب کرده باشد؛
- دولت حق نظارت عمومی را به رسمیت بشناسد؛
- فرآیند قانون‌گذاری و نیز عملکرد دولت از شفافیت قابل قبولی برخوردار باشد؛
- خدمات عمومی مورد نیاز جامعه به صورت مطلوب توسط دولت تأمین شود؛
- مردم و دولت به قوانین موجود در جامعه احترام بگذارند؛
- دولت به تعهدات خود پایبند باشد؛

1. Biswas

- بی‌طرفی، کارآمدی و شفافیت در دستگاه قضایی و فرآیندهای داوری حکم‌فرما باشد؛
  - فساد (به معنای استفاده از قدرت و امکانات عمومی در جهت منافع شخصی) در جامعه کنترل شده باشد (عزب دفتر و رجیبی فرجاد، ۱۳۹۸).
- همچنین در بحث توسعه پایدار لازم به ذکر است بین دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۸۰ رویکرد توسعه جهت دستیابی به سطوح بالای رشد اقتصادی مورد توجه جوامع و دولت‌ها قرار گرفت (Wang et al, 2008). در ابتدا توسعه بیشتر به سمت رشد اقتصادی تمایل داشت به تدریج از اواسط دهه ۱۹۷۰ مباحث مربوط به پایداری وارد ادبیات توسعه شد (Sinakou et al, 2018). در واقع مفهوم توسعه پایدار پس از انتشار گزارش «آینده مشترک ما» در سال ۱۹۸۷ توسط کمیسیون محیط زیست و توسعه سازمان ملل متحد در سطح بین‌المللی با اصولی نظیر رشد اقتصادی پایدار و بلندمدت، توسعه متوازن اقتصادی و اجتماعی، سیاست‌های اشتغال فعال، کاهش اختلافات طبقه‌ای، رشد درآمد و مصرف شخصی، حفظ محیط زیست برای نسل‌های آینده مورد توجه قرار گرفت. در این گزارش، متداول‌ترین تعریف توسعه پایدار را توسعه‌ای می‌داند که نیازهای زمان حال را بدون به خطر انداختن توانایی آینده نسل‌ها برای رفع نیازهای خود برآورده می‌کند (Keeble, 1988). همچنین توسعه به پیشرفت و رونق اقتصادی در جوامع مدرن اشاره دارد. برخی صاحب‌نظران نیز در تعریف توسعه بر روند تاریخی آن تأکید کرده‌اند و توسعه را عبارت از مرگ تدریجی نظام کهن و تولید و رشد تدریجی نظامی تازه از زندگی تعریف نموده‌اند که این نظام تازه خود شرایط تاریخی تازه‌ای برای جامعه ایجاد خواهد نمود (محمودی و آرش پور، ۱۳۹۶). در تعریفی دیگر سیناکو و همکاران (۲۰۱۸)، توسعه پایدار را یک تغییر مهم در فهم رابطه انسان و طبیعت و انسان‌ها با یکدیگر عنوان می‌کنند؛ این مسئله با دیدگاه دو قرن گذشته انسان که بر پایه جدایی موضوعات محیطی و اجتماعی و اقتصادی شکل گرفته بود در تضاد است (Sinakou et al, 2018). لازم به ذکر است اخیراً جوامع متوجه اهمیت حکمرانی خوب در راستای دستیابی به توسعه پایدار شده‌اند؛ این امر موجب افزایش دامنه مطالعات داخلی و خارجی در حوزه حکمرانی خوب به شرح زیر شده است.
- دوله و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی موانع شکل‌گیری حکمرانی خوب در ایران معاصر»، مردم‌سالاری، عدالت‌محوری، اصلاح سازمان‌های دولتی، افزایش شفافیت، بهبود روابط دولت و شهروندان، افزایش صلاحیت حرفه‌ای مدیران را به عنوان موانع اصلی شناسایی کردند. همچنین کندی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی را با عنوان «ارائه چارچوبی مفهومی برای بررسی تأثیر شاخص‌های حکمرانی الکترونیکی بر توسعه انسانی پایدار با رویکرد کیفی» انجام دادند. نتایج نشان داد تمام شاخص‌های حکمرانی الکترونیکی بر تمام شاخص‌های

توسعه انسانی پایدار تأثیرگذار است، به جز دو مورد که تأثیر شاخص تجارت الکترونیکی بر امید به زندگی و تأثیر شاخص زیرساخت ارتباطی بر امید به زندگی تأیید نشد. همچنین متوسط میانگین رتبه‌ها نشان داد که شاخص سرمایه انسانی از اهمیت بیشتری نسبت به سایر شاخص‌ها برخوردار است. مرادی و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی را با عنوان «تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر کنترل فساد» با رویکرد کمی - کیفی انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که متغیر کیفیت قوانین و مقررات رابطه‌ای مثبت و معنی‌دار و متغیر کارایی و اثربخشی دولت رابطه منفی و معنی‌داری بر کنترل فساد در کشورهای خاورمیانه دارد؛ در حالی که متغیرهای ثبات سیاسی، حاکمیت قانون و حق اظهارنظر و پاسخگویی در کشورهای شرق و جنوب شرق آسیا تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کنترل فساد دارند. مدهانی^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی با هدف «بررسی تأثیر مؤلفه‌های حکمرانی خوب در افزایش ارزش و شفافیت سازمان‌ها» به این نتایج دست یافت که حکمرانی خوب باعث بهبود اعتماد سرمایه‌گذاران، وام‌دهندگان و کلیه ذی‌نفعان سازمان می‌شود. استپتوئه و همکاران^۲ (۲۰۱۹) پژوهشی را با هدف «بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر جامعه و رابطه آن با بی‌عدالتی و تخلفات قومیتی» انجام دادند. نتایج حاکی از آن بود که با تسلط حکمرانی خوب بر جامعه میزان بی‌عدالتی‌ها کاهش یافته و در عین حال تخلفات قومیتی کاهش می‌یابد. هوپر^۳ (۲۰۱۷) پژوهشی را با هدف «بررسی رابطه بین حکمرانی خوب، فساد اداری و سطح شفافیت در ارگان‌های دولتی با رویکرد آمیخته» انجام داد. بر اساس نتایج به دست آمده در این تحقیق مشخص شد که رابطه مثبت و معناداری بین حاکمیت خوب و افزایش شفافیت در سازمان‌های دولتی وجود دارد؛ در عین حال مشخص شد که رابطه منفی و معناداری بین حکمرانی خوب و کاهش فساد وجود دارد. با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش عوامل شناسایی شده مرتبط با استقرار الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار با روش فراترکیب در جدول شماره ۱ گزارش می‌گردد.

---

1. Madhani

2. Spetoe et al

3. Hopper

جدول ۱. عوامل شناسایی شده مرتبط با الگوی حکمرانی خوب در مطالعات پیشین

مقوله کلی	مفاهیم و کدهای شناسایی شده
حکمرانی خوب	اظهار نظر و پاسخگویی
	کنترل فساد
	حاکمیت قوانین
	شفافیت
	ثبات سیاسی و کنترل خشم
	کیفیت قوانین
	اثر بخشی و کارایی
	مشارکت
	عدالت
	چشم انداز و برنامه ریزی
توسعه پایدار	مسئولیت پذیری
	فقرزدایی
	رشد اقتصادی
	اخلاق محوری
	توسعه نهادی
	شایسته سالاری
	اعتماد محوری
مردم سالاری	

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به بررسی عمیق پژوهش‌های پیشین و استخراج مؤلفه‌های مشترک در آن‌ها، مدل حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار در قالب شکل شماره ۱ ارائه می‌گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۱. مدل حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار (منبع: یافته‌های پژوهش)

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر بر حسب هدف کاربردی و بر اساس روش اجرا توصیفی پیمایشی مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری است. به منظور جمع‌آوری اطلاعات پژوهش از دو روش مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. بدین ترتیب که از طریق بررسی مقالات داخلی و خارجی و کتب علمی، عوامل شناسایی و مدل حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار احصا شد؛ در بخش میدانی نیز از ابزار پرسشنامه در ۲ فاز جهت سنجش و اعتباریابی مدل پژوهش استفاده گردید. پرسشنامه شماره ۱، با هدف سنجش و اعتباریابی مدل اولیه تحقیق طراحی شد و در اختیار اعضای نمونه پژوهش قرار گرفت که عبارت بودند از مدیران و کارشناسان استانداری، فرمانداری و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در سطح استان سیستان و بلوچستان به تعداد ۸۱۶ نفر که با روش تصادفی طبقه‌ای تعداد ۲۶۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. پرسشنامه شماره ۲ پژوهش با هدف وزن‌دهی و تعیین میزان اهمیت هر یک از مؤلفه‌های مدل تحقیق با استفاده از تکنیک

سوارا طراحی و در بین ۱۱ نفر از خبرگان دانشگاهی و حرفه‌ای متخصص شامل خبرگان در حوزه‌های تخصصی مدیریت دولتی، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، مدیریت دولتی و تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی و خبرگان تجربی نیز شامل استانداران، فرمانداران، مدیران کل استانداری و مدیران شهری به صورت منتخب توزیع شد. در انتخاب خبرگان از روش گلوله‌برفی استفاده شد؛ به عبارت دیگر افرادی به صورت هدفمند انتخاب شدند که در رابطه با موضوع و اهداف پژوهش نمونه‌های بارز به شمار آمده و از اطلاعات ارزشمندی برخوردار بودند. به منظور سنجش روایی پژوهش از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. با مقایسه بارهای عاملی متغیرهای آشکار پژوهش با مقدار ($X > 0.4$) روایی واگرا مورد تأیید قرار گرفت. بررسی روایی هم‌گرایی متغیرهای پنهان با استفاده از میانگین واریانس توسعه داده شده (AVE) نشان می‌دهد میزان واریانس که متغیرهای پنهان از متغیرهای آشکار به دست آورده با مقدار بیشتر از (۰/۵۰) که فورنل و لارکر برای آن پیشنهاد دادند بیشتر است (جدول ۲). همچنین برای سنجش پایایی پرسشنامه‌های پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد و با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آماره آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی عدد بزرگتر از ۰/۷ است، لذا مطابق یافته‌های جدول ۳ متغیرهای مکنون در این دو معیار مقدار مناسبی اتخاذ نموده‌اند. در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در محیط نرم‌افزار Smart PLS استفاده گردید. همچنین برای اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های پژوهش نیز از تکنیک سوارا استفاده شد.

جدول ۲. نتایج بارهای عاملی و معیار AVE

معیار AVE	بار عاملی	شاخص	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
۰/۷۸۱	۰/۸۹۱	اظهارنظر	
۰/۸۰۳	۰/۸۶۲	کیفیت قوانین	
۰/۷۶۷	۰/۹۳۲	شفافیت	
۰/۷۷۸	۰/۹۵۳	چشم‌انداز	
۰/۸۲۷	۰/۹۴۱	اثربخشی	
۰/۷۲۹	۰/۹۵۶	اخلاق محوری	
۰/۷۶۸	۰/۹۵۸	مسئولیت‌پذیری	
۰/۷۹۵	۰/۸۸۷	اعتمادمحوری	
۰/۹۰۶	۰/۹۰۶	عدالت	
۰/۸۷۴	۰/۹۱۸	فقرزدایی	

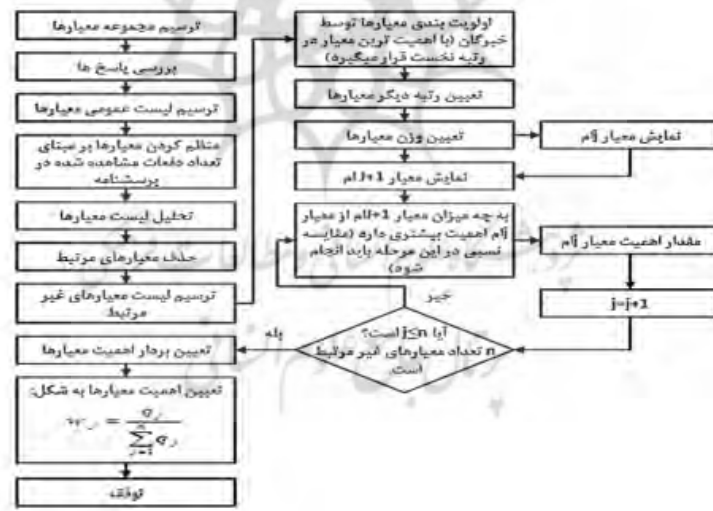
ادامه جدول ۲. نتایج بارهای عاملی و معیار AVE

معیار AVE	بار عاملی	شاخص	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
۰/۶۸۰	۰/۹۲۶	رشد اقتصادی	
۰/۸۱۵	۰/۹۲۸	مشارکت	
۰/۷۸۶	۰/۸۶۷	توسعه نهادی	
۰/۸۱۶	۰/۹۱۲	شایسته‌سالاری	
۰/۶۹۵	۰/۹۳۷	ثبات	
۰/۷۹۴	۰/۹۴۲	کنترل فساد	
۰/۸۶۹	۰/۸۲۵	حاکمیت قانون	

جدول ۳. نتایج دو معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

ضریب پایایی ترکیبی CR > 0/7	ضریب آلفای کرونباخ Alpha > 0/7	متغیر مکنون	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
۰/۹۴۷	۰/۹۳۰	اظهار نظر	
۰/۹۲۴	۰/۸۷۷	کیفیت قوانین	
۰/۹۲۹	۰/۸۹۸	شفافیت	
۰/۹۳۳	۰/۹۰۴	چشم‌انداز	
۰/۹۳۵	۰/۸۹۵	اثر بخشی	
۰/۸۸۹	۰/۸۰۷	اخلاق محوری	
۰/۹۴۳	۰/۹۲۳	مسئولیت‌پذیری	
۰/۹۳۹	۰/۹۱۴	اعتماد محوری	
۰/۹۴۹	۰/۹۲۸	عدالت	
۰/۹۵۴	۰/۹۲۸	فقرزدایی	
۰/۸۹۴	۰/۸۳۸	رشد اقتصادی	
۰/۹۳۰	۰/۸۸۷	مشارکت	
۰/۹۳۶	۰/۹۰۹	توسعه نهادی	
۰/۹۳۰	۰/۸۸۷	شایسته‌سالاری	
۰/۸۷۲	۰/۷۷۶	ثبات	
۰/۹۳۹	۰/۹۱۳	کنترل فساد	
۰/۹۵۲	۰/۹۲۵	حاکمیت قانون	

استفاده از روش سوآرا به عنوان یکی از روش‌های تصمیم‌گیری گروهی در تصمیم‌گیری‌های سطح بالا و بسیار مهم که بر اساس توافق جمعی میان متخصصان صورت می‌گیرد، توصیه شده است (Kersulienė et al, 2010). این روش قابل فهم و ساده است و جایگزین مطمئنی برای تحلیل‌های پیوسته به شمار می‌رود. در مقایسه با روش‌های AHP و ANP مقایسه‌های زوجی کمتری دارد و به راحتی برای حل تعداد شایان توجهی از مشکلات تصمیم‌گیری قابل استفاده است. تکنیک سوآرا در عین سادگی موجب می‌شود کارشناسان در زمینه‌های مختلف بتوانند با مقصود اصلی ارتباط برقرار کنند. ارزیابی روش وزن‌دهی تدریجی سوآرا یکی از روش‌های جدید ام‌سی-دی-ام است که در سال ۲۰۱۰ برای توسعه روش تحلیل اختلاف معقول بین معیارها به کار گرفته شد. در روش سوآرا هر یک از متخصصان قبل از هر چیز معیارها را رتبه‌بندی می‌کنند. مهم‌ترین معیار رتبه یک را کسب می‌نماید و به کم‌اهمیت‌ترین آن‌ها رتبه آخر تعلق می‌گیرد. در نهایت معیارها بر اساس مقادیر نسبی رتبه‌بندی می‌شوند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۲). در این روش فرد متخصص نقش مهمی در ارزیابی وزن‌های محاسبه شده دارد. همچنین هر متخصص اهمیت هر معیار را با توجه به دانش و اطلاعات ضمنی خود تعیین می‌کند و وزن هر معیار نشان‌دهنده اهمیت نسبی آن است. فرایند وزن‌دهی معیارها با استفاده از روش سوآرا در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. مراحل تکنیک سوآرا

یافته‌های پژوهش

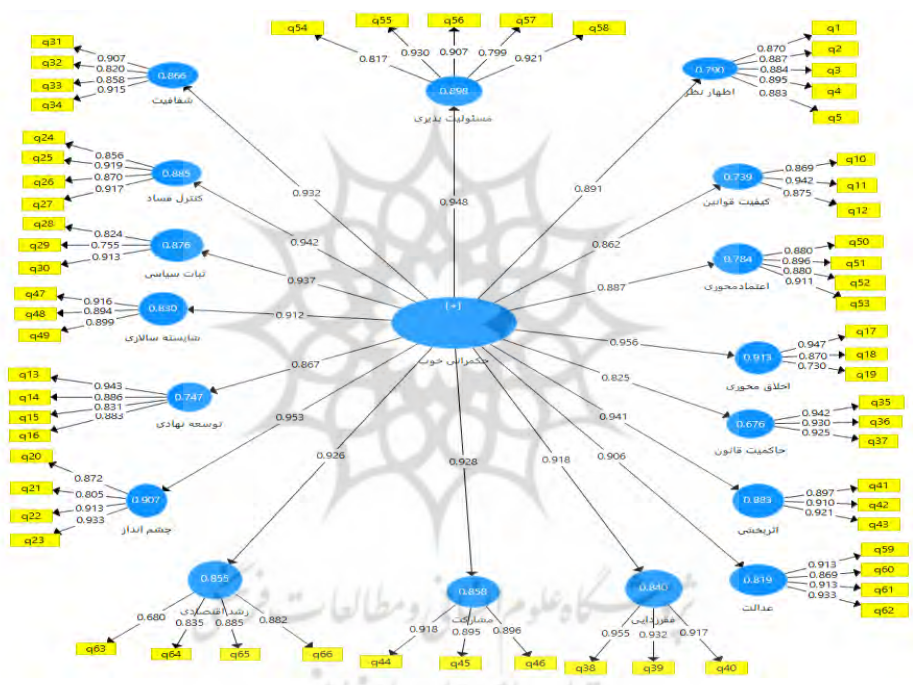
به منظور اعتباریابی روابط علی غیرآزمایشی بین متغیرهای پژوهش در قالب تجزیه و تحلیل چندمتغیره، تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) به روش حداقل مربعات جزئی به کار گرفته شد. مدل ساختاری پژوهش در نرم‌افزار Smart PLS پیاده‌سازی شد. قبل از بررسی ضرایب معناداری مرتبط با مسیر بین متغیرهای پژوهش بایستی از کیفیت یا اعتبار مدل پژوهش اطمینان حاصل کرد. این مهم با بررسی اعتبار متقاطع مدل محقق می‌شود که دارای دو شاخص اعتبار اشتراکی و اعتبار افزونگی (حشو) است. شاخص اشتراکی کیفیت مدل اندازه‌گیری هر بلوک را می‌سنجد و شاخص افزونگی که به آن Q^2 استون-گیسر نیز می‌گویند، با در نظر گرفتن مدل اندازه‌گیری، کیفیت مدل ساختاری را اندازه‌گیری می‌کند. مقادیر مثبت و بزرگتر از صفر برای این شاخص‌ها، نشان‌دهنده کیفیت مناسب و قابل قبول مدل ساختاری برآزش یافته است. در جدول شماره ۴ مقادیر شاخص‌های پیش‌گفته برای متغیرهای مکنون و همچنین شاخص GOF جهت سنجش کلی مدل ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود این مقادیر مثبت و بزرگتر از صفر هستند. پس از اطمینان از برآزش مناسب مدل می‌توان به آن استناد کرد. شکل‌های شماره ۳ و ۴ خروجی نرم‌افزار را در حالت معناداری و t-value را نشان می‌دهد.

جدول ۴. نتایج شاخص‌های برآزش مدل ساختاری

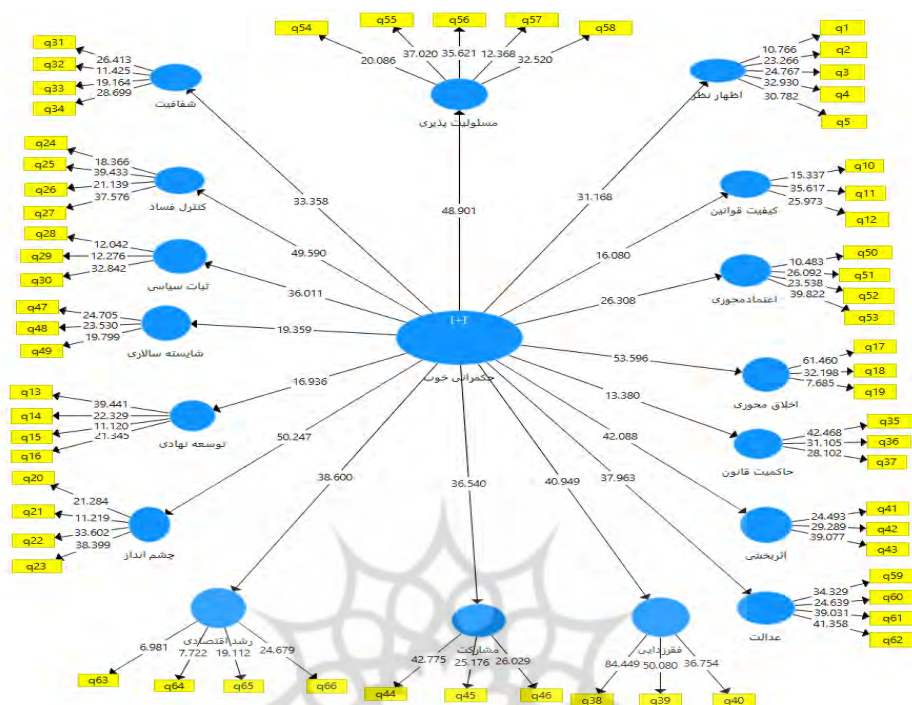
شاخص نیکویی برآزش	شاخص افزونگی	شاخص اشتراکی	متغیر مکنون	
۰/۶۸۲	۰/۵۷۰	۰/۶۲۲	اطهارنظر	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
	۰/۵۵۴	۰/۵۳۹	کیفیت قوانین	
	۰/۶۱۶	۰/۵۶۳	شفافیت	
	۰/۶۵۲	۰/۵۷۳	چشم‌انداز	
	۰/۶۸۳	۰/۵۷۳	اثربخشی	
	۰/۶۲۱	۰/۴۳۸	اخلاق محوری	
	۰/۶۳۶	۰/۶۰۵	مسئولیت‌پذیری	
	۰/۵۷۷	۰/۶۰۱	اعتمادمحوری	
	۰/۶۲۹	۰/۶۴۰	عدالت	
	۰/۶۸۴	۰/۶۴۰	فقرزدایی	
	۰/۵۳۷	۰/۴۴۴	رشد اقتصادی	
	۰/۶۵۹	۰/۵۵۶	مشارکت	

ادامه جدول ۴. نتایج شاخص‌های برازش مدل ساختاری

شاخص نیکویی برازش	شاخص افزونگی	شاخص اشتراکی	متغیر مکنون	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
۰/۶۸۲	۰/۵۳۷	۰/۵۸۴	توسعه نهادی	
	۰/۶۳۱	۰/۵۵۶	شایسته‌سالاری	
	۰/۵۶۶	۰/۳۷۴	ثبات	
	۰/۶۵۳	۰/۵۷۹	کنترل فساد	
	۰/۵۵۰	۰/۶۳۵	حاکمیت قانون	

شکل ۳. مدل ساختاری پژوهش در حالت ضرایب معناداری

شکل ۴. مدل معادلات ساختاری پژوهش در حالت t-value

جدول ۵. برآورد اثر شاخص‌های پژوهش بر رویکرد حکمرانی خوب

سطح معناداری (P-value)	مقدار بحرانی (T-value)	ضریب تأثیر	ضریب تعیین (R ²)	شاخص‌ها	
۰/۰۰۰	۳۱/۱۶۸	۰/۸۹۱	۰/۷۹۰	اطهار نظر و پاسخگویی	حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار
۰/۰۰۰	۱۶/۰۰۰	۰/۸۶۲	۰/۷۳۹	کیفیت قوانین	
۰/۰۰۰	۴۹/۵۹۰	۰/۹۴۲	۰/۸۸۵	کنترل فساد	
۰/۰۰۰	۱۳/۳۸۰	۰/۸۲۵	۰/۸۹۶	حاکمیت قوانین	
۰/۰۰۰	۳۳/۳۵۸	۰/۹۳۲	۰/۸۶۶	شفافیت	
۰/۰۰۰	۵۰/۲۴۷	۰/۹۵۳	۰/۹۰۷	چشم‌انداز و برنامه‌ریزی	
۰/۰۰۰	۴۲/۰۸۸	۰/۹۴۱	۰/۸۸۳	اثر بخشی و کارایی	
۰/۰۰۰	۵۳/۵۹۶	۰/۹۵۶	۰/۹۱۳	اخلاق محوری	
۰/۰۰۰	۴۸/۹۰۱	۰/۹۴۸	۰/۸۹۸	مسئولیت‌پذیری	

ادامه جدول ۵. برآورد اثر شاخص‌های پژوهش بر رویکرد حکمرانی خوب

شاخص‌ها	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تأثیر	مقدار بحرانی (T-value)	سطح معناداری (P-value)
اعتماد محوری	۰/۸۸۴	۰/۸۷۷	۲۶/۳۰۹	۰/۰۰۰
عدالت	۰/۸۱۹	۰/۹۰۶	۳۷/۹۶۳	۰/۰۰۰
فقرزدایی	۰/۸۴۰	۰/۹۱۸	۴۰/۹۴۹	۰/۰۰۰
رشد اقتصادی	۰/۸۵۵	۰/۹۲۶	۳۸/۶۰۰	۰/۰۰۰
مشارکت	۰/۸۵۸	۰/۹۲۸	۳۶/۵۴۰	۰/۰۰۰
توسعه نهادی	۰/۷۴۷	۰/۸۶۷	۱۶/۹۳۶	۰/۰۰۰
شایسته‌سالاری	۰/۸۳۰	۰/۹۱۲	۱۹/۳۳۹	۰/۰۰۰
ثبات سیاسی و خشم	۰/۸۷۶	۰/۹۳۷	۳۶/۰۱۱	۰/۰۰۰

حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار

نتایج جدول شماره ۵ حاکی از آن است که تمامی شاخص‌های شناسایی شده دارای تأثیر مثبت و معناداری بر حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار هستند. همچنین ضرایب تعیین تمامی شاخص‌های پژوهش از ۰/۷ بزرگتر است و با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضرایب تعیین شده بزرگ برآورد می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت شاخص‌های پژوهش در حد بالایی توان تبیین واریانس حکمرانی خوب را دارند. با توجه به اینکه میزان t محاسبه شده در کلیه متغیرها بزرگتر از ۲/۵۶ (مقدار بحرانی جدول در سطح ۹۹ درصد) است، بنابراین تمامی پارامترهای مدل پیشنهادی از نظر آماری نیز معنادار می‌باشند.

وزن‌دهی به شاخص‌ها با استفاده از تکنیک سوآرا

همان‌گونه که در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌شود، بر مبنای روش سوآرا از افراد خواسته شده تا معیارها را بر اساس اهمیت مرتب کنند که این اولویت‌بندی در ستون اول جدول به نمایش درآمده است. همچنین گام‌های دوم تا چهارم روش سوآرا به ترتیب در ستون‌های ۲ تا ۴ جدول قابل ملاحظه است. در نهایت با پیمودن گام نهایی و نرمال‌سازی اوزان معیارهای مؤثر بر حکمرانی خوب، وزن نهایی آن‌ها در ستون ۵ جدول به نمایش درآمده است.

جدول ۶. اولویت‌بندی شاخص‌ها با تکنیک سوآرا

شاخص‌ها	متوسط اهمیت نسبی	Kj	وزن اولیه	وزن نرمال
اظهارنظر و پاسخگویی	۱	۱	۱	۰/۱۴۱
کیفیت قوانین	۰/۰۹	۱/۱۲	۰/۸۰۱	۰/۱۳۱
کنترل فساد	۰/۰۹	۱/۰۹	۰/۹۱۷	۰/۱۲۳
حاکمیت قوانین	۰/۲۴	۱/۲۴	۰/۷۴	۰/۱۰۲
شفافیت	۰/۰۵	۱/۰۵	۰/۷۰۵	۰/۰۹۹۵
چشم‌انداز و برنامه‌ریزی	۰/۱۹	۱/۱۹	۰/۵۹۲	۰/۰۸۰۱
اثربخشی و کارایی	۰/۱۱	۱/۱۱	۰/۴۲	۰/۰۷۰۰
اخلاق محوری	۰/۰۵	۱/۰۵	۰/۴	۰/۰۶۹۸
مسئولیت‌پذیری	۰/۰۹	۱/۰۹	۰/۳۶۷	۰/۰۶۱۰
اعتماد محوری	۰/۱۲	۱/۱۲	۰/۳۲۸	۰/۰۵۶۱
عدالت	۰/۲۱	۱/۲۱	۰/۲۷۱	۰/۰۴۱۵
فقرزدایی	۰/۱۸	۱/۱۸	۰/۲۳	۰/۰۴۰۳
رشد اقتصادی	۰/۲۵	۱/۲۵	۰/۱۸۴	۰/۰۳۹۰
مشارکت	۰/۱۸	۱/۱۸	۰/۱۵۶	۰/۰۳۴۱
توسعه نهادی	۰/۳۱	۱/۳۱	۰/۱۱۹	۰/۰۲۷۰
شایسته‌سالاری	۰/۰۴	۱/۰۴	۰/۱۱۴	۰/۰۲۳۱
اعتماد محوری	۰/۱۱	۱/۱۱	۰/۱۰۳	۰/۰۲۱۰
ثبات سیاسی و خشم	۰/۲۱	۱/۲۱	۰/۰۸۵	۰/۰۱۸۰

محاسبه وزن نهایی شاخص‌های پژوهش که در جدول ۶ ارائه شده است حاکی از آن است که شاخص اظهارنظر و پاسخگویی با وزن نهایی ۰/۱۴۱ به عنوان مهم‌ترین مؤلفه مؤثر در حکمرانی خوب شناسایی شده است و شاخص‌های کیفیت قوانین با وزن ۰/۱۳۱؛ کنترل فساد با وزن ۰/۱۲۳؛ حاکمیت قانون با وزن ۰/۱۰۲؛ شفافیت با وزن ۰/۰۹۹؛ در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

نتیجه‌گیری

درک و شناخت عمیق مفهوم حکمرانی خوب می‌تواند معیارهای ارزشمندی را در جهت کمک دولت‌ها و جوامع فراهم کند تا درک بهتری از رابطه بین اشکال مختلف نهادی و راه‌های فراهم آوردن سلامت اجتماعی-اقتصادی برای شهروندان به دست آورند. از این رو هدف از پژوهش حاضر ارائه الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار بر اساس تکنیک سوآرا انجام شد. مدل

حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار با شناسایی ۱۷ شاخص مهم و مؤثر «اظهارنظر و پاسخگویی، کیفیت قوانین، حاکمیت قانون، شفافیت، کنترل فساد، چشم‌انداز و برنامه‌ریزی، اثربخشی و کارایی، اخلاق محوری، مسئولیت‌پذیری، اعتمادمحوری، عدالت، فقرزدایی، رشد اقتصادی، مشارکت، توسعه نهادی، شایسته‌سالاری و ثبات سیاسی» احصا شد. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد، تمامی شاخص‌های شناسایی شده دارای تأثیر مثبت و معناداری بر حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار هستند؛ لذا می‌توان نتیجه گرفت مدل مورد سنجش از برآزش مناسبی برخوردار است و از طریق تقویت شاخص‌های ذکر شده می‌توان رویکرد حکمرانی خوب را به‌درستی اجرا کرد. همچنین نتایج تحلیل پژوهش با استفاده از تکنیک سوآرا نشان داد شاخص اظهارنظر و پاسخگویی مهم‌ترین عامل در اجرای فرایند حکمرانی خوب است. حق اظهارنظر شهروندان و پاسخ‌گویی دولتمردان بیانگر جنبه‌های مختلف آزادی‌های مدنی و حقوق سیاسی است. مردم بدون آزادی سیاسی نمی‌توانند عضو گروه‌ها شوند، ایده‌ای را شکل دهند و آن را بیان کنند. دولت‌های دموکراتیک از حقوق بشر حمایت کرده و اجازه مشارکت بیشتری در نهادها و اجرای قوانین برای توزیع مناسب‌تر امکانات رفاهی از قبیل امکانات آموزشی و بهداشتی را می‌دهند. شاخص کیفیت قوانین نیز به عنوان دومین شاخص مهم شناسایی شد. در واقع جامعه توسعه‌یافته جامعه‌ای است که قانون در آن در حد بهینه تولید شده باشد؛ نه چندان کم که رفتارهای بی‌قاعده و پرهزینه امور جامعه را مختل کند و نه چندان فراوان که راه بر انتخاب بهینه افراد بسته شود. شاخص کنترل فساد به عنوان سومین شاخص شناسایی شد. از آنجا که فساد سوءاستفاده از قدرت عمومی برای سود شخصی است و اغلب به عنوان یک پدیده منفی مطرح می‌شود، می‌تواند تأثیر پیچیده و منفی بر توسعه داشته باشد. چهارمین شاخص شناسایی شده شاخص حاکمیت قانون بود. در واقع نظم سیاسی مدرن دربردارنده سه عنصر کلیدی دولت‌سازی، حکومت قانون و مسئول شدن حکومت است. حاکمیت قانون از طریق حفظ حقوق مالکیت، حسن اجرای قراردادها، توسعه بازارها و تشویق کارآفرینی بر روند اقتصادی تأثیر عمده‌ای دارد. پنجمین شاخص مهم شناسایی شده شاخص شفافیت است. این شاخص نیز از اهمیت زیادی برخوردار است؛ چراکه در صورتی که قانون جدید منجر به شفاف‌تر شدن ساختارهای موجود یا سازوکارهای جاری شود که حاصل آن شفاف شدن حقوق مالکیت، اطلاعات، فرصت‌ها، هزینه‌ها و منافع خواهد بود. می‌توان امیدوار بود که قانون جدید گامی است به سوی یک اصلاح نهادی که نتیجه نهایی آن کاهش هزینه‌های مبادله در اقتصاد است.

نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های بسام^۱ (۲۰۱۹) که در مدل خود به شاخص‌های

1. Bassam

شفافیت، پاسخگویی، اثربخشی، کیفیت قوانین، حاکمیت قوانین و همچنین کنترل فساد و ثبات سیاسی اشاره داشتند؛ مدل بیسواس (۲۰۱۸) که شاخص‌های شفافیت، مشارکت، اثربخشی و کیفیت را شناسایی نمودند؛ ساجید^۱ (۲۰۱۷) که پاسخگویی، شفافیت و مشارکت را از عوامل مهم در حکمرانی خوب می‌داند؛ دادخواه و همکاران (۱۳۹۷) که در مدل خود به شاخص‌های حق اظهارنظر و پاسخگویی، حاکمیت قوانین، کنترل فساد، کیفیت و اثربخشی دولت اشاره داشت؛ ذاکری (۱۳۹۶) که در مدل خود مؤلفه‌های پاسخ‌گویی و حق اعتراض، ثبات سیاسی و عدم خشونت، اثربخشی دولت، کیفیت مقررات، حاکمیت قانون و کنترل فساد را ارائه داد و همچنین استانبویچ و همکاران^۲ (۲۰۱۶) همسو و همراستا است. بر اساس نتایج پژوهش و با توجه به اینکه مؤلفه اظهارنظر و پاسخگویی مهم‌ترین مؤلفه حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار است و نشان‌دهنده میزان مشارکت شهروندان در انتخاب دولت و نظام سیاسی است و همچنین بیانگر آزادی بیان و آزادی احزاب و تشکل‌ها و اجتماعات و آزادی رسانه‌های جمعی است، پیشنهاد می‌شود حضور و نقش احزاب و تشکل‌ها در جامعه بیشتر شود تا رسانه‌ها و افراد گوناگون بدون ترس از برجسب خوردن و یا تهدید منافع خود بتوانند آزادانه فعالیت نموده و نظر خود را بیان کنند که این امر می‌تواند نشان‌دهنده وضعیت مناسب حکمرانی خوب و توسعه پایدار در سطح جامعه باشد.

همچنین با توجه به اینکه پاسخگویی یکی از نیازهای کلیدی حکمرانی خوب است، پیشنهاد می‌شود نه تنها نهادهای دولتی، بلکه بخش خصوصی و سازمان‌های غیرانتفاعی و غیردولتی نیز به عموم مردم و نسبت به فعالیت‌های خود پاسخگو باشند. این امر زمینه بهبود وضعیت حکمرانی خوب را در استان فراهم خواهد نمود و مطالبه‌گری را در شهروندان تقویت می‌کند.

با توجه به اینکه از دیدگاه خبرگان مؤلفه شفافیت دارای کمترین وزن به نسبت سایر مؤلفه‌های حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار است، لذا پیشنهاد می‌شود سازمان‌ها دولتی استان به سمت تحقق دولت الکترونیک حرکت کنند و استفاده از تکنولوژی اطلاعات که خود سبب می‌شود شفافیت در انجام کارها افزایش یابد را مبنای عملکرد خود قرار دهند. در این صورت بسیاری از واسطه‌ها حذف و برخی از فسادهای اداری به خصوص در سطوح پایین کنترل می‌شود. به کمک تکنولوژی اطلاعات بسیاری از استعلام‌ها، مراجعات افراد و همچنین زمان انجام خدمات کاهش می‌یابد که خود زمینه‌ساز رضایت شهروندان و بهبود وضعیت حکمرانی خوب در سطح جامعه و استان خواهد شد که البته تحقق این امر منوط به تجهیز و بهبود

1. Sajid

2. Soannov&&t al

زیرساخت‌ها در سطح سازمان‌های دولتی و جامعه است.

در نهایت برای تحقق توسعه پایدار در حوزه حکمرانی خوب و در سطح استان سیستان و بلوچستان پیشنهاد می‌شود در سطوح عالی تصمیم‌گیری در ایجاد دیدگاه مشترک در جامعه و در چارچوب اسناد بالادستی در خصوص آرمان‌ها و ارزش‌ها، منافع، راه‌های تحقق آن‌ها و چگونگی بهره‌برداری از سازوکارهای متعدد جهت رشد و توسعه استان کوشش شود؛ و سپس هنجارسازی و اجرا گردد. همچنین مشارکت جوامع مدنی، دانشگاهی و بخش خصوصی در تبادل نظرها، تدوین راهبردهای توسعه و اجرا نقش بسزایی در تحقق توسعه پایدار در حوزه حکمرانی خوب خواهد داشت. در نهایت لازم به ذکر است پژوهش حاضر نیز دارای محدودیت‌هایی بوده است و با توجه اینکه پژوهش در استان سیستان و بلوچستان و سازمان‌های دولتی انجام شده است، لذا برای تعمیم‌پذیری یافته‌های این پژوهش به سایر استان‌ها و ارگان‌های غیردولتی باید با احتیاط عمل شود. همچنین مدل ارائه‌شده در این پژوهش محدود به حیطه‌ها و مؤلفه‌های شناسایی‌شده توسط محقق و بر اساس پژوهش‌های پیشین (روش فراترکیب) است. اگرچه تلاش شده است رویکردی جامع در این زمینه اتخاذ گردد، اما ممکن است عوامل دیگری غیر از عوامل شناسایی‌شده در این پژوهش نتایج متفاوتی را در پی داشته باشد.

مآخذ

- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد، شهرام‌نیا، امیرمسعود، صفریان گرمه‌خانی، روح‌الله (۱۳۹۵). الگوی حکمرانی خوب، جامعه همکار و دولت کارآمد در مدیریت توسعه. فصلنامه تخصصی علوم سیاسی. سال ۱۲، شماره ۳۶، ۷-۴۰.
- آرایی، وحید، قاسمی، ابوالفضل، معینی‌فر، یاسر (۱۳۹۶). توصیه‌های سیاستی موانع حکمروایی خوب در مدیریت دولتی (مطالعه موردی: فرمانداری و شهرداری مینودشت). مجله مطالعات راهبردی در سیاست عمومی، سال ۷، شماره ۲۵، ۱۱۳-۱۳۳.
- حاجیلو، محمد، محمدی، نبی‌اله، درودی، هما، منصوری، علی. (۱۴۰۰). تدوین الگوی توسعه منابع انسانی آموزش محور مبتنی بر حکمرانی خوب در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور. فصلنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. سال ۱۴، شماره ۴۴، ۱۶۱-۱۷۱.
- حسینی، آناهیتا، چوپان‌قلعه‌جوق، حامد (۱۳۹۲). تأثیر فضاهای عرفانی با تأکید بر جایگاه گردشگری عرفانی در توسعه صنعت گردشگری. اولین همایش ملی مدیریت گردشگری، تهران.

- دادخواه، هادی، زمانیان، غلامرضا، دهمرده قلعه‌نو، نظر (۱۳۹۷). نقش حکمروایی خوب و اقتصاد مقاومتی در توسعه شهری، *فصلنامه راهبرد*، سال ۲۷، شماره ۲، ۱۴۱-۱۶۲.
- دقتی، عادل، یعقوبی، نورمحمد، کمالیان، امین، دهقانی، مسعود (۱۳۹۹). طراحی استقرار و توسعه حکمرانی خوب الکترونیک با استفاده از الگوی فراترکیب. *پژوهش های مدیریت در ایران*، سال ۲۴، شماره ۲، ۱-۳۴.
- دوله، فاطمه، سیف‌اللهی، سیف‌الله و زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۹۸). مطالعه زمینه‌ها و موانع شکل‌گیری حکمرانی خوب در ایران معاصر. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱۳(۲)، ۱۵۴-۱۲۳.
- ذاکری، محمد (۱۳۹۶). بررسی گزارش شاخص جهانی حکمرانی خوب با تأکید بر جایگاه ایران. *فصلنامه تحول اداری*، سال ۱۱، شماره ۵۷، ۵۶-۶۹.
- رزمی، محمدجواد، صدیقی، سمیه، رضاییان، سمانه (۱۳۹۴). الزامات تحقق حکمرانی خوب برای دستیابی به توسعه انسانی. *اقتصاد توسعه و برنامه‌ریزی*، سال ۴، شماره ۲، ۵۱-۷۵.
- زاینده‌رودی، محسن، خسروآبادی، محمد، شکیبایی، علیرضا (۱۳۹۶). بررسی تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر توزیع درآمد با استفاده از پانل داده (مطالعه موردی: منتخب کشورهای جنوب غرب آسیا). *فصلنامه تحقیقات اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)*، سال ۱۷، شماره ۳، ۲۵-۵۲.
- صحرائی، علی‌رضا، محمودی‌نیا، امین (۱۳۹۷). الگوی حکمرانی خوب: چارچوبی برای تحلیل اقتصاد سیاسی دولت هاشمی رفسنجانی. *فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، سال ۸، شماره ۲۸، ۲۲۸-۲۰۷.
- عزب دفتر، آسیه، رجبی فرجاد، حاجیه (۱۳۹۸). تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی. *چشم‌انداز مدیریت دولتی*، سال ۱، شماره ۱۰، ۱۶۹-۱۴۱.
- قلی‌پور، رحمت‌الله (۱۳۸۷). *حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت*. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- کندری، فرزانه، محمودی، جعفر (۱۳۹۷). ارائه چارچوبی مفهومی برای بررسی تأثیر شاخص‌های حکمرانی الکترونیکی بر توسعه انسانی پایدار. *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، سال ۱۳، شماره ۲، ۲۷۷-۳۰۲.
- کیخا، عالمه، شه‌بخش ایمان (۱۳۹۹). بررسی نقش سوداگری اداری بر بازتاب‌های مضمحل‌کننده شغلی با نقش میانجی رفتار سیاسی کارکنان. *فرایند مدیریت و توسعه*. سال ۳۳، شماره ۳، ۳۱-۴۷.

- محمودی، امیر، آرش پور، علیرضا (۱۳۹۴). حکمرانی مطلوب؛ سازوکار ایجاد توانمندی در تحقق توسعه. *فصلنامه سیاست جهانی*، سال ۶، شماره ۴، ۲۱۳-۲۳۶.
- مرادی، ابراهیم، رهنما، علی، حیدریان، سمیرا (۱۳۹۶). تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر کنترل فساد (مطالعه موردی: کشورهای خاورمیانه و جنوب شرق آسیا). *فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد مداری*، سال ۱۴، شماره ۴، ۱۵۱-۱۸۲.
- مولایی، یوسف، امین منصور، جواد (۱۳۹۸). راهبرد ملی توسعه پایدار: چالش‌ها و فرصت‌ها. *فصلنامه سیاست*، سال ۴۹، شماره ۳، ۸۶۲-۸۳۷.
- نجفی، محمدباقر، فتح الهی، جمال، محمدپور، فرحناز (۱۳۹۸). نقش حکمرانی خوب در تحقق اقتصاد دانش‌بنیان در ایران (در قالب مدل ماریچ چهارگانه). *پژوهش‌های رشد و توسعه پایدار (پژوهش‌های اقتصادی)*. سال ۱۹، شماره ۱، ۱۲۹-۱۶۰.
- یاراحمدی، محسن، الماسی فرد، محمد (۱۳۹۶). ارزیابی وضعیت حاکمیت در سازمان‌های دولتی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه). *اولین کنفرانس بین‌المللی برنامه‌ریزی اقتصادی، توسعه پایدار و متوازن منطقه‌ای، رویکردها و کاربردها، کردستان*.
- Bassam, A. (2019). Building an effective knowledge management system in Saudi Arabia using the principles of good governance. *Resources Policy*, 64(1), 101-109.
- Biermann, F., Stevens, C., Bernstein, S., Gupta, A., & Kabiri, N. (2014). *Integrating governance into the sustainable development goals*. POST2015/UNU-IAS Policy Brief, United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability, Tokyo. 3.
- Biswas.R., Jana.A, Arya.K & Ramamritham.K. (2018). A good-governance framework for urban management. *Journal of Urban Management*, 59(4), 591-603.
- Cardos, I. R. (2014). New Trends in Budgeting: A Literature Review. *Practical Application of Science*, 2(2), 483-490.
- Dhaoui, I. (2019). Good governance for sustainable development. *Advances in Developing Human Resources*, 10(6), 1-9.
- Holohan, A. (2010). *The challenge of becoming a network organization*. Los Angeles: University of California press.
- Hopper, T. (2017). Neopatrimonialism, good governance, corruption and accounting in Africa: Idealism vs pragmatism, *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 7(2), 225-248.
- Keeble, B. R. (1988). The Brundtland report: Our common future. *Medicine and War*, 4(1), 17-25.

- Kersuliene, V., Zavadskas, E. K. & Turskis, Z., (2010). Selection of rational dispute resolution method by applying new step_wise weight assessment ratio analysis (SWARA). *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243–258.
- Madhani, P. M. (2020). Value addition through good governance in corporate sector: Role of disclosure and transparency. *SSRN Electronic Journal*, 1(3). 1-3.
- Raiborn, C., Butler, J. B., Martin, K., & Pizzini, M. (2017). The internal audit function: A prerequisite for Good Governance. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 28(2), 10-21.
- Sajid, I. (2017). The impact of civil society organization on good Governance. *Scientific Journal of Management and Social Sciences*, 1(1), 2-10.
- Sinakou, E., Jelle, D., Pauwa G. & Peter P. (2018). Academics in the field of Education for Sustainable Development: Their conceptions of sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 184(3), 321-332.
- Steptoe, A., Marteau, T., Fonagy, P., & Abel, K. (2019). ACEs: evidence, gaps, evaluation and future priorities. *Social Policy and Society*, 18(3), 415-424.
- jjjj vvvvi,, I, Atlljvvi,, J,, & eeevi,, R. .. ())))) Gddd gvrrccce ss a tool of sustainable development. *European Journal of Sustainable Development*, 5(4), 558-571.
- Wang, G. G., Korte, R. F., & Sun, J. Y. (2008). Development economics: A foundation for HRD policy studies in developing countries. *Advances in Developing Human Resources*, 10(6), 848-862.